

Harmanlanmış Öğrenme Modeli Üzerine Yayımlanan Ulusal Araştırmaların İncelenmesi

Gökhan SONTAY¹ , Orhan KARAMUSTAFAOĞLU²

¹(Sorumlu yazar) Dr., Amasya Milli Eğitim Müdürlüğü, gokhansontay@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4199-8674

²Prof. Dr., Amasya Üniversitesi, orhan.karamustafaoglu@amasya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2542-0998

Makale Bilgisi

ÖZET

Geliş Tarihi:
22.05.2022

Kabul Tarihi:
21.09.2022

© UEAD 2022
Tüm hakları saklıdır.

Harmanlanmış öğrenme, yüz-yüze öğrenmenin yanında teknolojiyi de öğretime katarak öğretmen rehberliğinde daha verimli öğrenme ortamları oluşturmak için başvurulan bir yöntemdir. Son yıllarda teknolojinin hayatımızda daha fazla yer alması ve Covid-19 pandemisi nedeniyle yüz-yüze öğrenmede teknoloji desteği ve çevrimiçi öğrenme ortamlarına ilgi artmıştır. Bu çalışmada harmanlanmış öğrenmeye yönelik 2007 ve 2021 yılları arasında yapılan tez, makale ve bildiri çalışmalarının çeşitli ölçütlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme kullanılarak yürütülmüştür. Çalışmada dokümanlara ulaşmada YÖK Akademik ve YÖK Tez Merkezi'nden yararlanılmıştır. Tarama sonucunda, tez, makale ve bildiri olmak üzere toplam 235 bilimsel araştırmaya ulaşılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, incelenen araştırmaların çoğunluğunun lisans düzeyindeki öğrenci gruplarında ve bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi alanında yürütüldüğü tespit edilmiştir. Ayrıca, araştırmaların yarıdan fazlasının nicel araştırma yaklaşımına uygun ve yarı deneysel yöntem kullanılarak hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Araştırma sonunda harmanlanmış öğrenmeyle ilgili çalışmalar yürütecek olanlara varılan sonuçlar ışığında gerekli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Harmanlanmış öğrenme modeli, doküman inceleme, betimsel analiz

Examination of National Studies on the Blended Learning Model

Article Information

ABSTRACT

Received:
22 May 2022

Accepted:
21 September 2022

© UEAD 2022
All rights reserved.

Blended learning is a method used to create more productive learning environments under the guidance of teacher by incorporating technology into teaching in addition to face-to-face learning. The interest in technology support and online learning environments in face-to-face learning has increased due to the fact that technology has become more involved in our lives and the Covid-19 pandemic in recent years. The purpose of this research is to examine the thesis, article, and conference proceedings on blended learning between 2007 and 2021 using various criteria. For this purpose, the research was carried out using document analysis, one of the qualitative research methods. In the research, YÖK Academic and YÖK Thesis Center were used to access the documents. A total of 235 scientific studies, including theses, article and conference proceedings were found as a result of the research. The obtained data were analyzed by descriptive analysis. As a result of the research, it was determined that the majority of the studies examined were carried out in undergraduate sample groups and in the field of computer and instructional technology education. In addition, it was revealed that more than half of the studies were prepared using the quasi-experimental method in accordance with the quantitative research approach.

Keywords: Blended learning model, document analysis, descriptive analysis

DOI: 10.32960/uead.1119698

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi

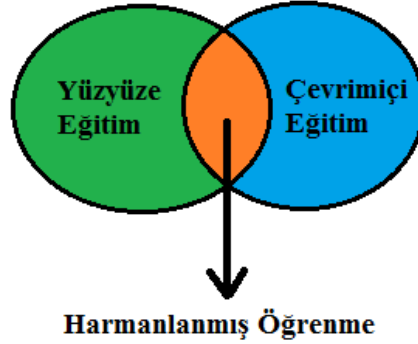
Kaynakça Gösterimi: Sontay, G., & Karamustafaoglu, O. (2022). Harmanlanmış öğrenme modeli üzerine yayımlanan ulusal araştırmaların incelenmesi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 6(2), 145-155.

Citation Information: Sontay, G., & Karamustafaoglu, O. (2022). Examination of national studies on the blended learning model. *National Journal of Education Academy*, 6(2), 145-155.

1. GİRİŞ

Eğitim, teknolojik yenilikleri içine alan karmaşık bir sistemdir. Teknolojideki hızlı gelişim ve değişimler tüm alanları etkilediği gibi eğitim sistemini de yakından etkilemektedir. Bu gelişim ve değişimler öğrenme ortamlarından ders araç gereçlerine kadar birçok etki oluşturmaktadır. Teknolojinin eğitime yönelik olumlu etkilerinin bir sonucu olarak yeni modeller araştırılmaya ve ortaya konulmaya başlanmıştır (Talan & Gülseçen, 2018). Bu modellerden birisi de harmanlanmış öğrenme modelidir.

Genel anlamda harmanlanmış öğrenme modeli ile ilgili birçok tanım literatürde yer almaktadır. En çok kabul gören ve en sade haliyle harmanlanmış öğrenme modeli, "yüz yüze ve çevrimiçi öğrenme deneyimlerinin birleşimi" olarak ifade edilmektedir (Müller & Mildenerger, 2021; Smith & Hill, 2019). Öğrenme, genellikle yüz yüze sınıf öğretimi, sanal öğrenme, eşzamanlı ve eşzamanlı öğrenme arasında ayırım yaparak farklı şekillerde gerçekleştirilebilir (Chaeruman, Wibawa & Syahrial, 2018). Günümüzde çevrimiçi öğrenme öncelikle sanal ve asenkron öğrenme için kullanılırken, yüz yüze sınıf eğitimi ile entegrasyonu ise harmanlanmış öğrenme olarak adlandırılmaktadır. Harmanlanmış öğrenme modelinde öğrenciler hem yüz yüze eğitim almakta hem de çevrimiçi eğitim ile öğrenim görmektedir (Cheng & Chau, 2016; Dikmen & Ocak, 2020). Tanımlardan yola çıkılarak çizilen modelin gösterimi Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Harmanlanmış Öğrenme Modeli

Harmanlanmış öğrenme genellikle hibrit, karma veya esnek öğrenme gibi terimlerle birbirinin yerine kullanılır (Hrastinski, 2019; Nguyen, 2017). Smith ve Hill'e (2019) göre, harmanlanmış öğrenme, salt çevrimiçi öğrenme ortamları ve sınıf öğretimi dışında, teknik olarak desteklenen tüm öğrenme ortamlarını kapsar. So ve Bonk'a (2010) göre, yüz yüze sınıf öğretimi ile çevrimiçi öğrenme arasındaki "doğru karışımı" belirlemek için bazı soruların yanıtlanması gerekir. Bu sorulardan ilki, etkileşimin hangi kısmı sınıf temelli yüz yüze veya çevrimiçi ortamlarda gerçekleşmelidir? İkinci olarak, çevrimiçi veya sınıf tabanlı yüz yüze öğrenme ne zaman kullanılmalıdır? Son olarak, öğrenme sürecini optimize etmek için iki yöntem nasıl birleştirilebilir? Genel anlamda, harmanlanmış öğrenme modeli, geleneksel yüz yüze sınıf öğretimini çevrimiçi dijital öğrenme ile bütünleştirir. Ayrıca, çevrimiçi öğrenme ortamı ile yüz yüze öğrenme ortamının birbirine uyumu ve kaynaşmasının öğrenmenin gerçekleşmesi açısından önemli olduğu ifade edilmektedir (Sungur Alhan, 2020).

İlgili alan yazın incelendiğinde, harmanlanmış öğrenme modeli ile ilgili 2005-2014 yılları arasında yapılan tez araştırmaları hakkında bir makale (Hebecci & Usta, 2015) ve 2003-2014 yılları arasında yapılan tez araştırmaları (Dikmen, Ocak & Efe, 2018) ile ilgili bir tam metin bildiri olmak üzere sadece iki çalışmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmalarda harmanlanmış öğrenme modeli konusunda gerçekleştirilen tez

araştırmaları incelenirken makale ve bildirimler ile ilgili doküman incelemesi yapılmamıştır. Dolayısıyla bu araştırmada harmanlanmış öğrenme modeli ile ilgili günümüze değin tezlerin yanı sıra makale ve bildirimler de çeşitli ölçütlere göre incelenmiştir. Bu bağlamda genel bir değerlendirme yapılarak varılan sonuçlar ve sunulan önerilerin harmanlanmış öğrenme konusunda araştırma yapacak olan araştırmacılara yol göstereceği düşünülmektedir. Özellikle ulusal çalışmaların incelenmesi ülkemiz portföyünde harmanlanmış öğrenme hakkında çalışma yapacaklara bir durum tespiti olacaktır.

Bu araştırmanın amacı, harmanlanmış öğrenme ile ilgili ulusal düzeyde yürütülmüş olan tez, makale ve bildirimleri incelemektir. Belirlenen amaç doğrultusunda aşağıda sırasıyla sunulan araştırma sorularına cevaplar aranmıştır; 2007-2021 yılları arasında harmanlanmış öğrenme üzerinde gerçekleştirilen araştırmaların;

1. yayın türüne göre dağılımı nasıldır?
2. yıllara göre dağılımı nasıldır?
3. bilim alanlarına göre dağılımı nasıldır?
4. araştırma kökenlerine göre dağılımı nasıldır?
5. araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
6. örneklem gruplarına göre dağılımı nasıldır?
7. anahtar kelimelerine göre dağılımı nasıldır?

2. YÖNTEM

Bu araştırma, doküman inceleme yönteminden yararlanılarak yürütülmüştür. Doküman inceleme yönteminde amaç, dergi, kitap, makale, kayıt ve belgeler gibi bazı materyalleri inceleyerek belirli kurallara göre analiz etmektir (Özmen & Karamustafaoğlu, 2019). Ayrıca, doküman inceleme yöntemi düşük maliyet, özgünlük, bireysellik, örneklem büyüklükleri bakımından araştırmacılara kolaylık sunar (Corbetta, 2003; Bowen, 2009).

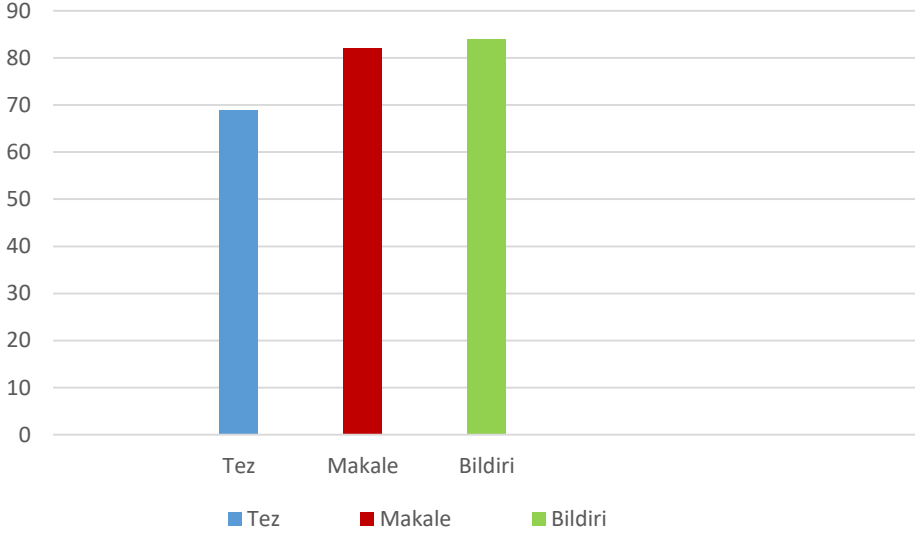
Dokümanlardan toplanan verilerin araştırma soruları bağlamında betimlemesi yapılan bu çalışmada; Yükseköğretim Akademik Arama (YÖK Akademik) motoru ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi (YÖK Tez Merkezi) üzerinden ulaşılan makale, bildiri ve tezlerde harmanlanmış öğrenmeye yönelik çalışmaların analizi yapılmıştır. Veri tabanlarında gerçekleştirilen aramalarda anahtar kelime olarak “harmanlanmış öğrenme”, “harmanlanmış öğrenme modeli”, “blended learning” ve “blended learning model” kelime grupları kullanılmıştır. Buna göre 2007-2021 yılları arasında 69’u tez, 82’si makale ve 84’ü bildiri olmak üzere 235 araştırmaya ulaşılmıştır. Doküman taraması 2021 yılı son aylarında yapılan çalışmaların tarama motorlarında görünürlüğü geç olabileceği düşüncesi ile 01.04.2022 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan araştırmalardan yedi bildirim yıl ve bilim alanları dışında hiçbir bilgiye ulaşılamamıştır. Sonuç olarak son 15 yıla ait yayımlanan 228 araştırma betimsel analize tabi tutularak incelenmiştir. Elde edilen verilerin analizi Microsoft Excel programı kullanılarak sütun, pasta grafiği ve tablolar ile sunulmuştur. Ayrıca harmanlanmış öğrenme üzerine yayımlanmış çalışmaların anahtar kelimelerine yönelik wordart programında oluşturulan kelime bulutu da okuyuculara sunulmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde tarama sonucuna göre araştırma sorularına yönelik dokümanlardan elde edilen veriler sırasıyla ilgili alt başlıklarda sunulmuştur.

3.1. Harmanlanmış Öğrenme Çalışmalarının Yayın Türleri

Araştırma kapsamında ulaşıp incelenen toplam 235 Harmanlanmış Öğrenme konulu çalışmanın yayın türü dağılımı Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Harmanlanmış Öğrenme Konulu Bilimsel Araştırma Yayın Türü Dağılımı

2007-2021 yılları arasını kapsayacak şekilde tarama filtrelendiğinde oluşturulan Şekil 2’den, 69 tez (doktora tezi: 31, yüksek lisans tezi: 38), 82 makale ve 84 bildiri (özet bildiri: 43, tam metin bildiri: 41) olmak üzere harmanlanmış öğrenme ile ilgili yapılan toplam 235 bilimsel çalışmanın ulusal literatüre kazandırıldığı görülmektedir.

3.2. Harmanlanmış Öğrenme Çalışmalarının Yayınlanma Yılları

Araştırma kapsamında ulaşılan 235 çalışmanın yıllara göre dağılımı Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Harmanlanmış Öğrenme Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yayın Yılı	Yayın Türü				Toplam
	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Makale	Bildiri	
2007	2	-	-	-	2
2008	-	-	1	2	3
2009	2	1	1	3	7
2010	-	-	1	4	5
2011	2	5	3	1	11
2012	3	4	8	2	17
2013	4	1	4	3	12
2014	5	4	14	5	28
2015	1	4	7	6	18
2016	4	2	17	22	45
2017	1	1	3	13	18
2018	3	5	7	8	23

2019	1	5	5	9	20
2020		2	7	3	12
2021	3	4	4	3	14
Toplam	31	38	82	84	235

Tablo 1 incelendiğinde, harmanlanmış öğrenme ile ilgili 2014 yılında tez (f:9), 2016 yılında hem makale (f:17) hem de bildiri (f:22) türü çalışmanın, toplamda ise sırasıyla 2016 (f:45), 2014 (f:28) ve 2018 (f:23) yıllarında en fazla çalışmanın yayınladığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, son yıllara doğru harmanlanmış öğrenme konulu çalışmaların artış hızının azaldığı görülmektedir.

3.3. Harmanlanmış Öğrenme Çalışmalarının Bilim Alanları

Harmanlanmış öğrenme ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaların bilim alanlarına göre dağılımı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Harmanlanmış Öğrenme ile İlgili Çalışmaların Bilim Alanlarına Göre Dağılımı

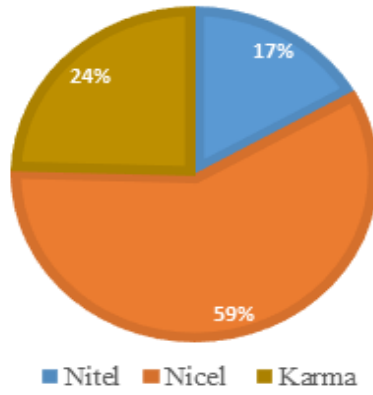
Bilim Alanları	Araştırma Sayısı (f)	Yüzde (%)
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	75	31,9
Eğitim Bilimleri	42	17,9
Fen Bilimleri Eğitimi	26	11,1
Temel Eğitim	21	8,9
Alan Eğitimi	20	8,5
Yabancı Dil Eğitimi	15	6,4
Matematik Eğitimi	10	4,3
Türkçe Eğitimi	7	3,0
Tıp Eğitimi + Tıp	7	3,0
Spor Bilimleri	3	1,3
Diğer*	9	3,8
Toplam	235	100

*%1 değerinin altındaki alanlar birleştirilerek verilmiştir.

Harmanlanmış öğrenme ile ilgili yapılan çalışmaların yaklaşık yarısının bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi (f:75) ve eğitim bilimleri (f:42) alanlarında yürütüldüğü belirlenmiştir. Buna karşın spor bilimleri alanı (f:3) ise harmanlanmış öğrenmeye yönelik az çalışma yapılan bilim alanlarından biridir. Aynı şekilde araştırılan konu kapsamında az çalışma yapılan alanlar olan, Dilbilimi (f:2), Bilgisayar Mühendisliği (f:2), Fizik (2), Anatomi (f:1), Hemşirelik (f:1) ve Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi (f:1), Diğer kategorisi altında belirtilmiştir.

3.4. Harmanlanmış Öğrenme Çalışmalarının Araştırma Kökenleri

Harmanlanmış öğrenme ile ilgili yapılan çalışmaların araştırma kökenlerine göre dağılımı Şekil 3’te yer almaktadır.

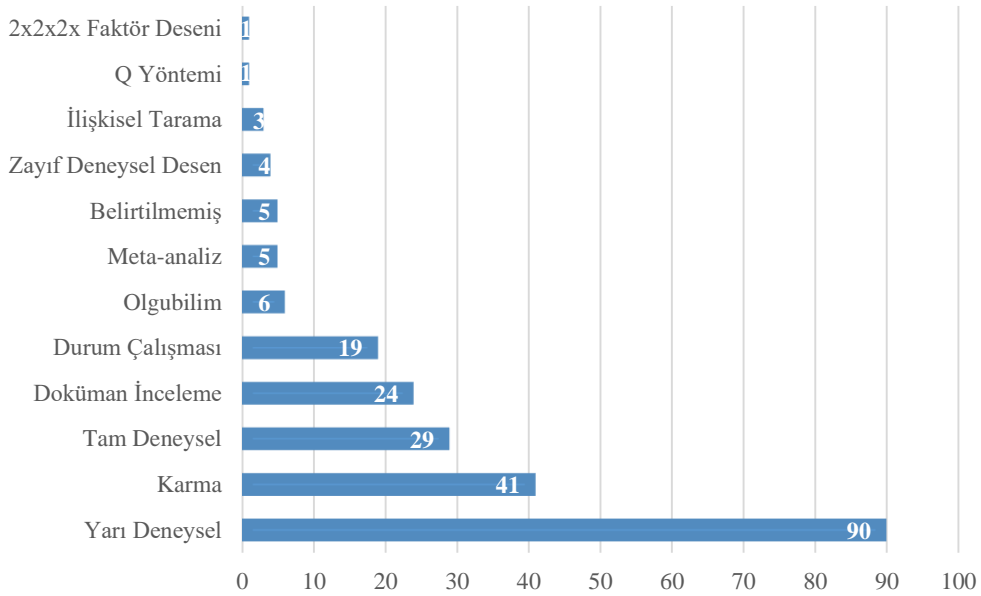

Şekil 3. Harmanlanmış Öğrenme Çalışmalarının Araştırma Kökenlerine Göre Dağılımı

Araştırma kapsamında harmanlanmış öğrenme ile ilgili gerçekleştirilen 235 çalışmadan yedi bildirinin içeriğine ulaşılammıştır. Ulaşılan çalışmalar incelendiğinde, bu harmanlanmış öğrenme çalışmalarının çoğunlukla nicel araştırma kökenlerine dayalı olarak yürütüldüğü tespit edilmiştir. Nicel çalışmaları sırasıyla karma ve nitel araştırmalar izlemektedir. Bu çerçevede içeriğine ulaşılan toplam 228 çalışmanın 159'u nicel, 41'i karma ve 28'i nitel araştırmadır.

3.5. Harmanlanmış Öğrenme Çalışmalarının Araştırma Yöntemleri

Harmanlanmış öğrenme ile ilgili yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımı Şekil 4'te yer almaktadır.

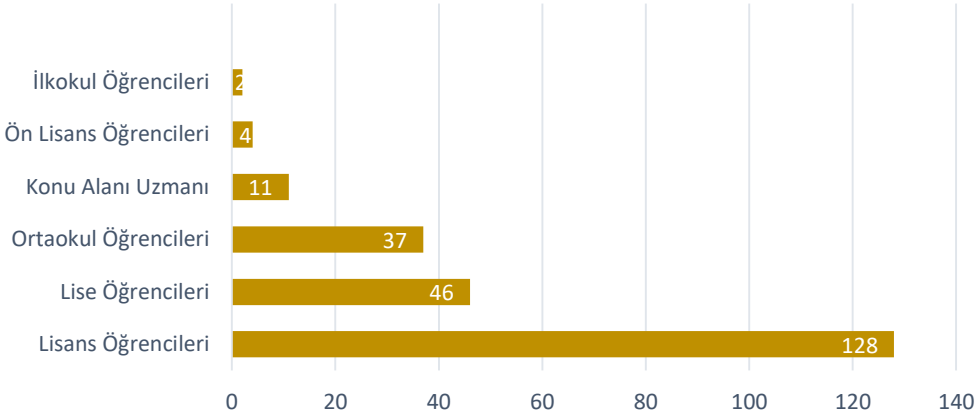
Şekil 4. Harmanlanmış Öğrenme Çalışmalarının Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Şekil 4 incelendiğinde, harmanlanmış öğrenme konusunda yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu yarı deneysel (f:90) olarak yürütülmüştür. Bu yöntemim benimsendiği 16 tez çalışması, 74'te makale ve bildiri çalışması görülmüştür. Bununla birlikte karma desen (f:41) ile gerçekleştirilmiş çalışmalarında 6'sının tez, 35'inin de makale ve bildiri yayını olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, özellikle eğitim araştırmalarında kullanıldığı bilinen zayıf deneysel desen (f:4) ve ilişkisel tarama (f:3) araştırma

yöntemleri, harmanlanmış öğrenme üzerine yapılan yayınlarda pek tercih edilmemiştir. Burada dikkati çeken bir hususta, beş çalışmada araştırma yönteminin belirtilmemesidir.

3.6. Harmanlanmış Öğrenme Çalışmalarının Örneklem Grupları

Harmanlanmış öğrenme ile ilgili yapılan çalışmaların örneklem gruplarına göre dağılımı Şekil 5'te yer almaktadır.

Şekil 5. Harmanlanmış Öğrenme Çalışmalarının Örneklem Gruplarına Göre Dağılımı

Harmanlanmış öğrenme çalışmaları incelendiğinde, araştırmaların yarısından fazlasının örneklemini lisans öğrencilerinin (f:128) oluşturduğu görülmektedir. Bu örneklem grubunu lise (f:46) ve ortaokul (37) öğrencileri izlemektedir.

3.7. Harmanlanmış Öğrenme Çalışmalarının Anahtar Kelimeleri

Harmanlanmış öğrenme ile ilgili çalışmalarda yer alan anahtar kelimelerin kullanılma sıklığının görseli bir kelime bulutu olarak Şekil 6'da yer almaktadır.

Şekil 6. Harmanlanmış Öğrenme İle İlgili Kelime Bulutu

Çalışma kapsamında on ve üzeri tekrar eden anahtar kelimeler dikkate alınmış ve bu kelimelerin içinde en sık tekrar edenlerin ilk altısının; Harmanlanmış öğrenme (f=207), Harmanlanmış öğrenme modeli (f=102), Fen (88), Sanal sınıf (f=72), Karma öğrenme (f=41) ve Akademik başarı (f=38) olduğu tespit edilmiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, 2007 ile 2021 yılları arasında harmanlanmış öğrenme konusu kapsamında yapılmış olan çalışmaların yayın türüne, yayınlanma yıllarına, bilim alanlarına, araştırma kökenlerine, araştırma yöntemlerine, örneklem gruplarına ve anahtar kelimelerine göre dağılımları ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. YÖK Akademik ve YÖK Tez Merkezi üzerinden gerçekleştirilen tarama sonucu harmanlanmış öğrenme ile ilgili ulusal düzeyde 69 tez, 82 makale ve 84 bildiri olmak üzere 235 araştırma olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmalardan yedi bildiriye ait içeriği ulaşılamamıştır. Ulaşılan 228 çalışma araştırma soruları çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan incelemelerin sonucunda harmanlanmış öğrenme modeli ile ilgili yapılan araştırmaların büyük bölümünün 2014 ile 2018 yılları arasında gerçekleştirildiği ve bu 2018 yılı sonrası harmanlanmış öğrenme konusunda yapılan çalışmaların azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun dünya genelinde meydana gelen küresel salgın olan Covid-19 pandemisi kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Çünkü harmanlanmış öğrenme konusunda özellikle uygulamalı araştırmaların yürütülmesi, eğitim-öğretim faaliyetlerinin çoğunlukla uzaktan eğitime dönmesiyle neredeyse imkansız hale gelmiştir. İlgili literatürde Covid-19 salgınının araştırmacıların çalışmalarını olumsuz etkilediği ifade edilmektedir (Al-Maskari, Al-Riyami & Kunjumammed, 2021; Mailizar, Almanthari, Maulina & Bruce, 2020; Pınar & Dönel Akgül, 2020; Yapar, Bozgün & Uluçınar Sağır, 2022).

Araştırma kapsamında harmanlanmış öğrenme modeli ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaların büyük çoğunluğu bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi alanında gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Harmanlanmış öğrenme modelinin çevrimiçi, sanal ve teknoloji destekli öğrenmeyi de kapsamı ortaya çıkan bu durumun bir nedeni olabilir. Harmanlanmış öğrenme modeli yüz yüze eğitimin yanında bilgisayar destekli öğrenmeyi de içermektedir (Hiğde & Aktamış, 2021). Bu doğrultuda bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi alanında harmanlanmış öğrenme ile ilgili çalışmaların daha fazla yapılması beklenen bir durumdur.

Harmanlanmış öğrenme modeli ile ilgili yapılan çalışmaların yaklaşık 2/3'ünü nicel araştırma kökenli araştırmalar oluşturmaktadır. Bu durum, incelenen çalışmaların çoğunlukla öğrenci akademik başarısı, tutum ve motivasyonuna odaklanmış olmasından kaynaklı olabilir diye yorumlanabilir. Bu yorumu Hebecci ve Usta (2015) yaptıkları araştırmada, harmanlanmış öğrenme konusunda yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu nicel araştırma yaklaşımına göre hazırlanmıştır şeklindeki vardıkları sonuç destekler niteliktedir. Ayrıca bu araştırmada incelenen makale ve bildiri türündeki nicel araştırmaların büyük çoğunluğu yarı deneysel araştırmalardır. Tez araştırmalarında ise, karma desene göre yapılan araştırmalar göze çarpmaktadır. Harmanlanmış öğrenme ile ilgili tamamlanan tezlerin incelendiği bir araştırmada, tezlerin çoğunluğunun karma desende olduğu vurgulanmıştır (Dikmen, Ocak & Efe, 2018).

Araştırmada incelemeye alınan çalışmaların yarısından fazlasının lisans düzeyindeki örneklem gruplarında gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu durumun akademisyenler tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda, bu örneklem grubuna erişimin kolaylık sağlaması şeklinde yorumlanabilir. Bu düşüncüyü destekleyen bazı çalışmaların ilgili ulusal literatürde bulmak mümkündür (Bozkaya, Aydın & Kumtepe, 2012; Göktaş vd., 2012; Yılmaz & Deniz Çeliker, 2022).

İncelenen araştırmaların anahtar kelimeleri analiz edildiğinde, en çok harmanlanmış öğrenme, harmanlanmış öğrenme modeli, fen, sanal sınıf ve karma öğrenme anahtar kelimelerinin tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya göre harmanlanmış öğrenme modeli ile ilgili incelenen araştırmaların lisans düzeyindeki öğrenci gruplarında ve bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi alanında yürütülmesi, bu konuda farklı düzeydeki örneklem gruplarında ve farklı alanlarda yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulabileceği şeklinde düşünülebilir. Ayrıca, bu konunun çoğunlukla nicel araştırma yaklaşımına uygun ve yarı deneysel yöntem kullanılarak irdelenmesi dışında farklı araştırma yaklaşım ve yöntemleri ile de çalışılması gerekliliğini gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Çalışmadan varılan sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Harmanlanmış öğrenme modeli ile ilgili nitel ve karma araştırmalara ağırlık verilebilir. Modelin kullanımı ile ilgili öğretmen görüşlerine başvurulabilir.
- Farklı örneklem gruplarına yönelik harmanlanmış öğrenme modelinin etkililiği çalışmaları düzenlenebilir.
- Harmanlanmış öğrenme modelinin uygulanabilir olduğu farklı bilim alanlarında çalışmalar düzenlenebilir.
- Son yıllarda harmanlanmış öğrenme modeli ile ilgili araştırmaların artması için harmanlanmış öğrenme modeli ile ilgili seminerler, çalıştaylar vb. düzenlenebilir.
- Harmanlanmış öğrenme modeli ile ilgili uluslararası düzeyde doküman inceleme çalışması yapılarak, ulusal düzeyde yapılan çalışmaların sonuçları ile karşılaştırılabilir.

Yazar Katkı Beyanı:

1. **Gökhan SONTAY:** Literatür taraması, veri toplama ve verilerin analizi, inceleme-yazma.
2. **Orhan KARAMUSTAFAOĞLU:** Danışmanlık ve denetim (veri analizi), inceleme-yazma ve düzenleme

5. KAYNAKÇA

- Al-Maskari, A., Al-Riyami, T., & Kunjumammed, S. K. (2021). Students academic and social concerns during COVID-19 pandemic. *Education and Information Technologies*, 27, 1–21. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10592-2>
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Bozkaya, M., Aydın, I. E., & Kumtepe, E. G. (2012). Research trends and issues in educational technology: A content analysis of TOJET (2008-2011). *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 11(2), 264-277.
- Chaeruman, U. A., Wibawa, B., & Syahrial, Z. (2018). Determining the appropriate blend of blended learning: A formative research in the context of spada-Indonesia. *American Journal of Educational Research*, 6(3), 188-195. <https://doi.org/10.12691/education-6-3-5>
- Cheng, G., & Chau, J. (2016). Exploring the relationships between learning styles, online participation, learning achievement and course satisfaction: An empirical study of a blended learning course. *British Journal of Educational Technology*, 47(2), 257–278. <https://doi.org/10.1111/bjet.12243>
- Corbetta, P. (2003). *Social research: Theory, methods and techniques*. Thousand Oaks: Sage. <https://doi.org/10.4135/9781849209922>

- Dikmen, C. H., Ocak, M. A., & Efe, A. A. (2018). Harmanlanmış öğrenme ile ilgili Türkiye’de yapılmış tezlerin incelenmesi. *6. Uluslararası Öğretim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi Sempozyumu*, 12-14 Eylül 2018, Edirne.
- Dikmen, C. H., & Ocak, M. A. (2020). Investigation of opinions of students participating mobile programming course in blended learning environment. *SDU International Journal of Educational Studies*, 7(1), 147-166. <https://doi.org/10.33710/sduijes.664026>
- Göktaş, Y., Küçük, S., Aydemir, M., Telli, E., Arpacık, Ö., Yıldırım, G., & Reisoğlu, İ. (2012). Türkiye’de eğitim teknolojileri araştırmalarındaki eğilimler: 2000-2009 dönemi makalelerinin içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 177-199.
- Hebecci, M. T., & Usta, E. (2015). Türkiye’de harmanlanmış öğrenme eğilimleri: bir literatür çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(19), 195-219. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.23061>
- Hiğde, E., & Aktamış, H. (2021). Probleme dayalı harmanlanmış öğrenme ortamının etkililiğinin ve öğrencilerin tutumlarının incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 81-103. <https://doi.org/10.52826/mcbuefd.884752>
- Hrastinski, S. (2019). What do we mean by blended learning? *TechTrends*, 63(4), 1–6. <https://doi.org/10.1007/s11528-019-00375-5>
- Mailizar, Almanthari, A., Maulina, S., & Bruce, S. (2020). Secondary school mathematics teachers’ views on e-learning implementation barriers during the COVID-19 Pandemic: The case of Indonesia. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(7), 1-9. <https://doi.org/10.29333/ejmste/8240>
- Müller, C., & Mildenerger, T. (2021). Facilitating flexible learning by replacing classroom time with an online learning environment: A systematic review of blended learning in higher education. *Educational Research Review*, 34, 100394. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2021.100394>
- Nguyen, V. A. (2017). A peer assessment approach to project based blended learning course in a Vietnamese higher education. *Education and Information Technologies*, 22(5), 2141–2157. <https://doi.org/10.1007/s10639-016-9539-0>
- Özmen, H., & Karamustafaoğlu, O. (2019). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. <https://doi.org/10.14527/9786052417867>
- Pınar, M. A., & Dönel Akgül, G. (2020). The opinions of secondary school students about giving science courses with distance education during the Covid-19 pandemic. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10(2), 461-486. <https://doi.org/10.26579/jocress.377>
- Smith, K., & Hill, J. (2019). Defining the nature of blended learning through its depiction in current research. *Higher Education Research and Development*, 38(2), 383–397. <https://doi.org/10.1080/07294360.2018.1517732>
- So, H.-J., & Bonk, C. J. (2010). Examining the roles of blended learning approaches in computer-supported collaborative learning (CSCL) environments: A Delphi study. *Journal of Educational Technology & Society*, 13(3), 189–200.
- Sungur Alhan, S. (2020). Harmanlanmış öğrenme ortamına yönelik fen bilimleri öğretmen adaylarının görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 397–414. <https://doi.org/10.17556/erziefd.633189>
- Talan, T., & Gülseçen, S. (2018). Ters-yüz sınıf ve harmanlanmış öğrenmede öğrencilerin öz-düzenleme becerilerinin ve öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Türk Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 9(3), 563-580. <https://doi.org/10.16949/turkbilmate.403618>
- Yapar, N. E., Bozgün, K., & Uluçınar Sağır, Ş. (2022). Covid-19 pandemi sürecinde EBA platformu online uzaktan eğitimleri hakkında öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 1891-1933.

Yılmaz, A., & Deniz Çeliker, H. (2022). 2010-2020 yılları arasında teknoloji temelli fen eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), s.213-231. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1087868>